

BIJ OENS IN NIEKARK.

Umdat het hier zo'n ouwe streek is, lopen er nog zo'n heleboel ouwe vertelsels in 't roend. Um dee an te heuren, moe je nao ouwe minsen gaon, en as dee der goed over deur praoten, dan krie je nog heel wat bieje mekaer. Noew weet je toch zeker wel, dat hier in Niekark vrogger veul tebak verbouwd wier, en daorvandaon staon hier nog veul van dee grote schuren in 't roend.

En as et wark in et tebakslan d'edaon was, warkten ze in dee schuren, en dan mos je ees heuren! De ene wist dit te vertellen van z'n meujtje, en de ander dat van ootje of groo-vaoder.

Noen, dan, um te beginnen: Weet je de Hogenalderse brug wel? Dee leit krek halfweg tussen Putten en Niekark. En daor hei je zes wegen; een van dee gaot nao et Oever en a je dan bieje de zee kommen, dan ku je zo over de diek naor de sluus toe en langest de Vaort weer naor Niekark toe. A'j noen over de diek gaon, zie je daor allenig de Putter'uus en de Puttermesjien; in vrogger jaoren stungen daor een hele riej huzen. Daorum bin d'er onder en in Niekark nog verscheije minsen die „Dijkhuizen" heten. Dee d'er veurouwers kwammen daor van daon en he'n daorvan d'er naem ekregen. 't Wazze van ouds nog al flinke huzen dee daor stungen. In ouwe tiejen zeijen ze van warven, en 't wazze meest rieke boeren dee d'r woenden.

En wat wil noe ees et geval! Noe kwammen d'er vrogger op de diek een paor zeemarreminnen zingen, en noe he'n ze d'r indertied een van evangen: et wiefjen.

En d'er werd een hokje ebouwd, daor ze 't in bewaorden, dat et niet weer vort kon gaon! En zo of en toe kwam 't mannetje naor 't wiefje zeuken, en as ie d'r dan niet vinden kon, kwam ie al klagend naor de diek en zung dan altied et versje:

„Al is de Putterdick zo riek,
Ze zal vergaon als sliek, sliek,
sliek.“

De minse lachten er eerst um; en toe is et wiefje van naorigheid dood egaon. As 't een mins eweest was, zeien ze hier: „Ze is dood en e weg.“

Zo is 't krek ukommen!
Et butendieks land is weg-
espuuld en de huze bin van tied tot tied verdwenen.

EENLIBELLEN-VERBRANDING

DOOR MR. J. M. FUCHS

Boekverbrandingen zijn ouder dan onze jaartelling. Waar boeken en boekverzamelingen zijn, daar komen ook boekbranden voor. Zo had in 213 voor Christus zulk een brand plaats in China. Keizer Li Sze liet alle boeken uit de oudheid verbranden. Wie in het bezit van boeken was, moest deze uitleveren; hiervan werd alleen uitgezonderd de medische en landbouwkundige literatuur. Eeuwen later, in de tweede helft van de achttiende eeuw, liet Keizer Tsjiën Loeng alle belangrijke werken, die in zijn Rijk te vinden waren, door vijftienhonderd schrijvers kopiëren. De Keizer ontdekte echter in enkele werken fouten, en gaf toen het bevel, dat ieder boek, waarin ook maar één fout voorkwam, verbrand moest worden; maar dat niet alleen: de boeken waarin oneerbiedig over de Mandsoe-dynastie werd gesproken, ondergingen hetzelfde lot. Zo zijn 2300 boeken vernietigd.

Maar niet alleen China heeft de boekenbrand gekend, ook Europa. Enkele jaren geleden werden de werken van sommige Duitse schrijvers op de brandstapel geworpen. In het jaar 1926 had een auto-da-fé plaats in Pallensa op het eiland Mallorca. Nadat de Bisschop een predikatie gehouden had, werden onder klokgelui een menigte ketterse boeken verbrand, waarbij de werken waren van Unamuno en Ibanez. In Frankrijk zijn de geschriften van de Encepedisten tijdens de regering van Lodewijk XV menigmaal verbrand. Ook de Emile van Rousseau viel hetzelfde lot ten deel.

Ook in ons land hebben boekenbranden plaats gehad, en dat nog wel in vrij recente tijd. In 1790 was de verhouding tussen Patriotten en Oranjeklanten zeer gespannen; de eersten waren in kracht achteruitgegaan, maar hoopten desondanks toch nog op een overwinning. Relletjes, botsingen, arrestaties waren aan de orde van de dag. De knecht van een opgeheven Amsterdams wapengenootschap die een vers had uitgedeeld, waarin de Prinses werd aangevallen, stond te pronk op het schavot met een bord om de hals waarop geschreven was: „Rustverstoorder“, een paar van de door hem uitgedeelde boekjes werden verbrand, en hijzelf bovendien geselsd. In Leiden verscheen een werkje onder de zonderlinge titel: „Het Prophetische Gezigt van den ziender Joannes beschreven in het XIII Boek zijner Openbaringen, op de tegenwoordige aanmerkelijke Omstandigheden en zaaken toepasselijk“. Het werd meteen verboden en overal opgehaald. Bovendien werd een schrijven gericht tot den Pensionaris der stad in Den Haag om dit boekje als profaan, honend en lasterend voor het Huis van Oranje te verbieden. In het vervolg van Wagenaars Vaderlandse Historie, waar dit alles uitvoerig vermeld wordt, vindt men ook een verslag van de vergaderingen gehouden door de grote vroedschap, waar dit „Godloos stukje van een dolend verstand“ heftig werd becritiseerd.

Ondanks het scherpe optreden van de overheid, de verschillende verbodsbepalingen, en de zware straffen, verscheen er een ware stortvloed van boekjes en brochures onder de meest vreemdsoortige





De gemiddelde levensduur voor Zweden was 1755-1775 voor mannen en vrouwen resp. 33.9 en 36.6 jaren. Thans resp. 60.97 en 63.16 jaren.

In de periode 1870-'79 was de gemiddelde levensduur van den nederlandsen man 38.4 jaar. In de periode 1921-'30 was deze 61.9 jaar.

Op de gehele wereld zijn ± 1700 à 1800 radio-zenders en ± 60.000.000 ontvangtoestellen. Ongeveer 240.000.000 mensen, ofwel 1/9 van de gehele aardbevolking, kan per radio worden bereikt.

In 1936 is 6 milliard dollar aan bewapening besteed (1 milliard is zoveel, dat wanneer men sinds het begin van onze jaartelling dagelijks 1.000 dollar tegelijk zou hebben uitgeteld, men thans nog lang niet het eerste milliard „vol" zou hebben.)

De statistieken hebben uitgewezen, dat in Noord-Amerika per jaar per millioen inwoners slechts drie door de bliksem worden getroffen en deze voornamelijk landarbeiders zijn.

In Amerika heeft men ontdekt, dat een groot aantal eenden, die aan de jagers ontsnappen, sterven tengevolge van loodvergiftiging door hagelkorrels, die zij met het voedsel naar binnen krijgen.

De mode, om slobkousen te dragen, stamt uit de tijd der kniebroeken en zijden kousen. De slobkousen waren toen zeer lang en moesten de kousen voor vuil beschermen. Toen de lange broeken mode werden, werden de slobkousen korter gemaakt.

De grootste chemicaliën-voorraad welke de wereld bezit schijnt de Dode Zee te bevatten. Jaar in, jaar uit worden er 25.000 à 30.000 ton potas uit gewonnen.

namen: De gevallen van een Keeshond; De bedaarde en vrijmoedige Nederlander; Het vrolijke Keesje in de verdrukking. Ook de burgerij van de stad Haarlem werd op diverse politieke brochures vergast, en het gevolg daarvan is geweest de libellenverbranding, waarvan in de titel van dit artikel sprake is. Te Haarlem was in die veelbewogen tijd van de pers gekomen Pro en contra, of de vrijmoedige Raad aan de inwoners van Nederland in het algemeen en aan de Burgerij van Haarlem in het bijzonder. Als repliek kwam een jaar later Antwoord aan den Schrijver van de vrijmoedige raad, dat niet alleen gericht was tegen de persoon des Stadhouders en zijn Gemalin, maar ook tegen de regering van de stad Haarlem. Het was dus niet te verwonderen dat de Stad de verspreiding wilde tegen gaan; een publicatie werd afgekondigd, welke te vinden is in de Nieuwe Nederlandse Jaarboeken voor het Jaar 1790. Hieronder volgt een gedeelte van dit document. „Mijne Heeren van den Gerechte der stad Haarlem, met de uiterste verontwaardiging in ervaring gekomen zijnde, dat binnen deze stad het licht ziet zeker allervuilaardigst, injurieus en seditieus Libel, ten titel voerende: Antwoord aan den schrijver van den Vrijmoedigen Raad aan de Inwoonders van Nederland in het algemeen en aan de Burgerij van Haarlem in het bijzonder, en nadien er tot nog toe de Auteur, Drukker of Uitgever niettegenstaande alle gedaane perquisitie, niet van zijn kunnen worden ontdekt, en er echter Hun Edele Achtbare ten hoogste aan gelegen ligt, dat dezelve bekend worden, daar het voorsz. Libel is seditieus en injurieus, zoo voor den Souverein, als voor Zijne Doorluchtige Hoogheid den Heere Prince van Orange, alsmede deszelfs Koninklijke Gemalinne en de Regeering der stad Haarlem": zo beloven dan de Heeren van den Gerechte een premie van Honderd gouden ridders aan dengene, die den auteur, drukker of uitgever van dit boekje zal aanwijzen. Mocht de aanbrenger dit uitdrukkelijk verzoeken dan zal zijn naam niet worden genoemd; daarenboven werd hem toegezegd dat als hij door het aanbrengen zijn kostwinning zou verliezen, hij van stadswege levenslang onderhouden zou worden, als hij geen andere behoorlijke broodwinning zou vinden.

Hoewel deze aanbieding vrij aanlokkelijk scheen, bleef het gewenste resultaat uit. Noch de schrijver, noch de drukker werd bekend. Toen werd een zeer krasse maatregel genomen. In boekwinkels en boekdrukkerijen werd door een commissie van het Gerecht een menigte van deze boekjes opgespoord. En drie dagen later, op 23 Maart 1790, had in Haarlem een boekverbranding plaats. De stedelijke regering had de verbranding van tevoren laten bekend maken, en zo trokken er die morgen heel wat kijkers naar de Grote Markt. Daar, op de plaats, waar alle straffen ten uitvoer gebracht werden, werden de opgehaalde „Libellen" door den scherprechter verbrand.

Of door deze straf werkelijk bereikt is, wat de stedelijke regering wilde, is twijfelachtig. Immers De Koning, die deze terechtstelling vermeldt in zijn Tafereel der stad Haarlem, deelt mede dat de Prinslieden met de hoeden zwaaiden, hoezee riepen, en deze straoefening een nieuwe zegepraal vonden, terwijl de andere partij alles belachelijk en voor weinig anders dan kinderwerk hield. Een andere schrijver vermeldt dat bij velen meer de lachspieren in beweging gebracht werden, dan dat er enige andere aandoening ontstond. Trouwens, deze laatste geschiedschrijver besluit zijn relaas over de „Libellenverbranding" met de behartigenswaardige woorden: „Den haat tegen dit Werkje mogt men alleen aan het gedrukte Papier koelen."

